

บทที่ 2
ตัวแทนค้าต่าง

ในเรื่องตัวแทนค้าต่างนี้ขอทำความเข้าใจในเบื้องต้นว่า ตัวแทนค้าต่างก็คือสัญญาตัวแทนชนิดหนึ่งนั่นเอง ฉะนั้น บทบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่องตัวแทนธรรมดาที่เราได้เรียกกันมาแล้วตั้งแต่มาตรา 797 ถึงมาตรา 832 ซึ่งไม่ขัดกับบทบัญญัติในเรื่องตัวแทนค้าต่าง คือไม่ขัดกับบทบัญญัติมาตรา 833 ถึงมาตรา 844 นี้ ก็ให้นำมาใช้บังคับในเรื่องของสัญญาตัวแทนค้าต่างด้วย ซึ่งที่กล่าวนี้ก็โดยอาศัยความที่บัญญัติไว้ในมาตรา 835 นั้นเอง ที่ว่า

“บทบัญญัติทั้งหลายแห่งประมวลกฎหมายนี้ถือว่าด้วยตัวแทนนั้น ท่านให้ใช้บังคับถึงตัวแทนค้าต่างด้วย เพียงที่ไม่ขัดกับบทบัญญัติในหมวดนี้”

ปัญหาต่อไปมีว่า บทบัญญัติในเรื่องตัวแทนธรรมดาที่เราจะนำมาใช้ในสัญญาตัวแทนค้าต่างนี้มีอะไรบ้าง ก็ขอยกตัวอย่างเช่น มาตรา 798 ที่ว่า การใดที่จะต้องทำเป็นหนังสือก็ดี ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือก็ดี การตั้งตัวแทนเพื่อการนี้ก็ต้องทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือด้วย บทบัญญัติในมาตรา 798 นี้ก็นำมาใช้บังคับในเรื่องตัวแทนค้าต่างได้ด้วย กล่าวคือ ถ้าเราตั้งตัวแทนค้าต่างให้ไปทำหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้ว่าจะต้องทำเป็นหนังสือ หรือจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ การตั้งตัวแทนค้าต่างเพื่อการนี้ ๆ ก็ต้องทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือด้วยเช่นกัน

จะเห็นได้ว่า เรื่องนี้ไม่ได้พูดไว้ในหมวดที่ 6 ของเรื่องตัวแทนค้าต่างเลย แต่เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 835 ให้นำบทบัญญัติตัวแทนธรรมดามาใช้ด้วย เราจึงถือว่าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 798 นำมาใช้ได้ด้วย โดยอาศัยมาตรา 835 นี้ เป็นต้น

ตัวแทนค้าต่างคืออะไร เรื่องนี้ก็มีบัญญัติไว้ในมาตรา 833 เป็นบทวิเคราะหส์ศัพท์ว่า

“อันว่าตัวแทนค้าต่าง คือบุคคลซึ่งในทางค้าขายของเขาย่อมทำการซื้อหรือขายทรัพย์สินหรือรับจัดทำกิจการค้าขายอย่างอื่นในนามของตนเองต่างตัวการ”

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ข้อสำคัญในที่นี้อยู่ที่ว่า ตัวแทนค้าต่างนี้มีลักษณะผิดกับตัวแทนธรรมดาตรงที่ว่า ตัวแทนค้าต่างจะต้องทำหน้าที่เฉพาะในเรื่องซื้อ, ขาย หรือจัดทำกิจการอื่นๆ โดยทำการค้าขายที่เดียว ถ้าไม่มีอาชีพในทางค้าขายแล้ว จะทำหน้าที่ในฐานะตัวแทนค้าต่างไม่ได้ ที่มาตรา 833 ระบุไว้จะเห็นได้ว่าเป็นเฉพาะแต่เรื่องซื้อแทนเขา ขายแทนเขาในฐานะที่เป็นพ่อค้าสิ่งนั้นๆ คำว่าตัวแทนค้าต่างย่อมมีความหมายรวมถึงการจัดทำกิจการแทนคนอื่นในฐานะที่เป็นการค้าด้วย ขอเน้นว่าการที่ซื้อแทนหรือขายแทนหรือจัดทำแทนเขานั้น คนต้องมีอาชีพนั้นๆ ด้วย อย่งไรก็ดี แม้จะวางหลักได้เช่นนั้นก็ยังมีความยุ่งยากอยู่บ้างตรงที่ว่า ในกรณีจัดทำกิจการค้าขายแทนเขานั้น หมายความว่าอย่างไร ก็อาจยกตัวอย่างให้เข้าใจได้ คือในกรณีที่ไม่ใช่เรื่องซื้อ ไม่ใช่เรื่องขายก็จริง แต่มีอาชีพในการรับขนของ เป็นต้น เช่น นาย ก. ซึ่งเป็นตัวการ มาจ้างวานให้นาย ข. ช่วยขนของให้นำไปให้บุคคลภายนอก ก็ถือเป็นผู้รับขนเป็นตัวแทนค้าต่าง ถ้าหากว่าเขามีอาชีพเช่นนั้น ปัญหาต่อไปมีว่า ผู้ที่มีอาชีพเป็นผู้รับขนนั้นจะเป็นตัวแทนค้าต่างเสมอไปหรือไม่ อาจตอบว่าบางทีไม่เป็น เพราะหลักในเรื่องตัวแทนมีอยู่ว่า จะต้องทำการแทนตัวการ โดยการกระทำนั้นก็เพื่อติดต่อกับบุคคลภายนอก ฉะนั้น ถ้าหากว่าเรา คือนาย ก. ต้องการส่งของให้ นาย ค. ซึ่งอยู่เชียงใหม่ เราก็จ้างนาย ข. ให้ขนของเราไปส่งนาย ค. ซึ่งอยู่เชียงใหม่ อย่างนี้ เป็นสัญญาตัวแทนค้าต่างได้ถ้าหากว่าผู้รับขนนั้นมีอาชีพรับขนของ แต่ถ้าหากว่าเราต้องการจะย้ายบ้าน เราอยู่บ้านหลังหนึ่ง แล้วเราจะย้ายไปอยู่อีกหลังหนึ่ง แล้วเราจ้างคนมาขนเพื่อจะอยู่ที่ใหม่ อย่างนี้ ไม่ใช่เรื่องของตัวแทนค้าต่าง แต่เป็นเรื่องสัญญารับขนธรรมดา เพราะเหตุที่เราไม่ได้ใช้ให้ผู้รับขนนั้นไปติดต่อกับบุคคลภายนอกเลย เป็นเรื่องระหว่างเรากับผู้ขนของเท่านั้น จึงไม่ใช่เรื่องของสัญญาตัวแทน เพราะฉะนั้น จะบ่งใจว่าถ้าเป็นเรื่องรับขนแล้วจะเป็นสัญญาตัวแทนค้าต่างเสมอ หรือผู้รับขนส่งเป็นตัวแทนเสมอ เช่นนี้ไม่ได้ ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณีๆ ไป

ความในมาตรา 833 ตอนท้ายที่ว่า ตัวแทนค้าต่าง... จัดทำกิจการค้าขายอย่างอื่นในนามของตนเองต่างตัวการนี้ มีความหมายเพียงใด ถาจากกล่าวได้ว่า ข้อความที่ว่า "ต่างตัวการ" แสดงให้เห็นว่าตัวแทนค้าต่างนั้นเป็นตัวแทน เพราะทำต่างคนอื่น หรือทำแทนคนอื่นนั่นเอง ซึ่งถ้าจะอธิบายเพียงเท่านั้นก็ไม่ทำให้เห็นลักษณะสำคัญแตกต่างไปจาก

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

เรื่องของตัวแทนธรรมดา ก็ถ้อยอย่างนั้นสิ่งที่เด่นแตกต่างไปจากตัวแทนธรรมดานั้นคืออะไร คำตอบก็คือ ลักษณะพิเศษที่ตัวแทนค้าต่างสามารถกระทำการแทนผู้อื่นโดยใช้นามของตนเองได้นะซี เพราะยังผลให้ตัดปัญหาได้หลายประการ กล่าวคือ ตัดปัญหาในเรื่องตัวแทนเชิดหรือตัวแทนโดยปริยาย หรือตัวแทนโดยให้สัตยาบัน คือไม่ต้องมานั่งคิดกันเลยว่า ตัวแทนค้าต่างเป็นตัวแทนเชิดหรือไม่ หรือเป็นตัวแทนโดยการให้สัตยาบันหรือไม่ หรือเป็นตัวแทนโดยปริยายหรือไม่ เพราะเหตุไร เพราะเหตุว่าในสายตาของบุคคลภายนอกย่อมเข้าใจว่าตัวแทนค้าต่างนั้นเป็นเสมือนตัวการเอง เพราะเหตุว่าเขาได้จัดทำกิจการนั้นในนามของตนเองเสียแล้ว หนุ่่งง่าย ๆ คือระหว่างตัวแทนค้าต่างกับบุคคลภายนอกนี้ บุคคลภายนอกไม่ต้องคำนึงเลยว่าทรัพย์สินที่ตัวแทนค้าต่างให้ตนนี้เห็นของใคร ไม่ต้องคิดให้ลำบากใจว่า ถ้าตนเองจะต้องชำระหนี้ ตนจะต้องไปชำระกับคนอื่น คนไหน หรือว่าจะต้องไปทวงหนี้กับคนอื่นที่ไหนอีกก็ไม่ต้องคิดเลย คือหมายความว่า ถ้าจะฟ้องก็ฟ้องกับตัวแทนค้าต่างนี้ หรือตัวแทนค้าต่างจะฟ้องบุคคลภายนอกโดยตรงก็ได้ ซึ่งผิดกับเรื่องตัวแทนธรรมดา ถ้าตัวแทนธรรมดาแล้ว ตัวแทนทำการไต่ไปแทนคนอื่นแล้วละก็ ตามมาตรา 820 บุคคลภายนอกต้องผูกพันกับตัวการโดยตรง คือผ่านตัวแทนไปเลย ฉะนั้น ถ้าจะฟ้องก็ย่อมหมายความว่าบุคคลภายนอกฟ้องตัวการ หรือตัวการฟ้องบุคคลภายนอก ผ่านไปเลยโดยหลักทั่วไปเป็นเช่นนั้น แต่พอเป็นเรื่องตัวแทนค้าต่างแล้วไม่ใช่เช่นนั้น สมมุติว่านาย ข. เป็นตัวแทนค้าต่างในกรณีที่นาย ข. เป็นตัวแทนในการขายรถ โดยนาย ก. มามอบรถให้นาย ข. ช่วยขายให้ แล้วจะให้ค่าขาย 5 % นาย ข. ก็มีหน้าที่ขายกับบุคคลภายนอกไป ถ้านาย ข. ขายได้เท่าไรก็มาเรียกเงินเปอร์เซ็นต์จากเจ้าของรถคือนาย ก. ได้ 5 % ฉะนั้น ถ้าหากว่าบุคคลภายนอกเขาไม่ชำระราคารถยนต์ นาย ข. ซึ่งเป็นผู้ขายหรือเป็นตัวแทนค้าต่างฟ้องเรียกเงินจากคนที่ซื้อรถยนต์ไปได้ หรือถ้าหากนาย ข. รับเงินมาแล้วไม่ส่งมอบรถยนต์ให้เขา บุคคลภายนอกก็สามารถฟ้องให้นาย ข. ส่งมอบรถยนต์ให้เขาได้ ไม่ต้องมาฟ้องเรียกเอาจากตัวการซึ่งอยู่วงนอกเลย ไม่เหมือนกับสัญญาตัวแทนธรรมดา นี่เป็นความหมายของคำว่าตัวแทนค้าต่างจัดทำกิจการในนามของตนเอง ส่วนคำว่า ตัวแทนนั้นก็เป็นเรื่องแสดงให้เห็นเข้าใจว่าตนเองทำแทนตัวการเท่านั้นเอง อย่างที่กล่าวแล้ว ตอนนีที่ว่าขายหรือซื้อทรัพย์สินหรือจัดทำกิจการ จะต้องเป็นการขายหรือซื้อหรือจัดทำในฐานะที่เป็นการค้าขาย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

นั้น ก็อาจอธิบายโดยยกตัวอย่างได้ ขอยกตัวอย่างในทางตรงกันข้ามว่า ถ้าหากว่าเราจ้างคนใช้โดยให้เงินเดือนเดือนละ 300 บาท ให้ทำหน้าที่ขายทรัพย์สินสมบัติของเราในนามของคนใช้เองชั่วคราว อย่างนี้ไม่ทำให้คนใช้ของเรากลายเป็นตัวแทนค้าต่างตามความหมายในมาตรานี้ได้ แม้ถึงว่าคนใช้จะได้รับมอบอำนาจให้เป็นคนขายทรัพย์สินแทนเราก็คดี เพราะเหตุว่าคนใช้ไม่ได้มีอาชีพในการค้าขายแทนใคร อาชีพของเขาคือการเป็นคนใช้ต่างหาก เพราะฉะนั้น คนใช้คนนั้นจึงไม่ใช่ตัวแทนค้าต่าง แต่เป็นตัวแทนธรรมดา ตอนนี้อย่างนี้ ถ้าหากว่า จะยกตัวอย่างให้เป็นตัวแทนค้าต่าง ก็ยกได้เหมือนกัน เช่น นายแดงเปิดร้านขายของแห่งหนึ่ง รับทำหน้าที่เป็นผู้ซื้อหรือขายทรัพย์สินให้ ในนามของนายแดงเอง โดยคิดค่าบำเหน็จร้อยละสาม นายดำให้ขายบุหรี่ให้ 100 ทีบ นายแดงขายให้แก่ผู้ชายในนามของนายแดงเอง เมื่อได้ราคาเท่าใดแล้วหักค่าบำเหน็จไว้ร้อยละสาม แล้วเหลือนั้นคืนให้แก่ นายดำไป อย่างนี้ นายแดงเป็นตัวแทนค้าต่าง ที่ว่านี้หมายความว่านายแดงได้กระทำการเช่นนี้ โดยปกติธุระ หรือว่าถ้านายเขียวต้องการซื้อบุหรี่ 100 ทีบ จึงให้นายแดงหาซื้อให้ ในนามของนายแดงเอง อย่างนี้ นายแดงก็เป็นตัวแทนค้าต่างตามความหมายของมาตรานี้เหมือนกัน หมายความว่า ในทางกลับกัน คือตัวอย่างแรกเป็นเรื่องขาย ตัวอย่างหลังเป็นเรื่องซื้อ จะเป็นตัวแทนในแง่ขายก็ได้ ในแง่ซื้อก็ได้ แต่ถ้าทำการซื้อขายแทนเป็นชั่วคราว ไม่ได้ถือว่าเป็นตัวแทนค้าต่าง เช่น เราเข้าไปในร้านขายของแห่งหนึ่งที่สะพานควายเพื่อซื้อเครื่องโทรทัศน์ แต่เจ้าของร้านว่าขณะนี้ยังไม่มี แต่ถ้าต้องการก็จะไปเอาจากร้านข้างเคียงมาให้ อย่างนี้ ถ้าเขาไปซื้อโทรทัศน์มาให้เราจากร้านข้างเคียง ก็ไม่ได้ถือว่าเจ้าของร้านนั้นเป็นตัวแทนค้าต่าง จะเห็นได้ว่า แม้เขาจะเป็นพ่อค้าอยู่ก็ตามที ถ้าไม่ใช่พ่อค้าที่มีอาชีพซื้อขายของแทนใคร หรือจัดทำกิจการค้าแทนใคร ก็หาใช่เป็นตัวแทนค้าต่างไม่ แต่ว่าอาจเป็นผู้ขายเอง หมายความว่า ในกรณีที่ยกตัวอย่างนี้อาจตีความหมายว่าเขาเป็นผู้ขายเอง คือขายโทรทัศน์เอง ซึ่งเขาซื้อมาถูก ชื่อร้านข้างๆ มาถูกแล้วขายให้เราแพง โดยเอากำไร อย่างนี้เขาไม่ใช่ตัวแทนของเรา คือกลายเป็นผู้ขายเองไปแล้ว เรื่องนี้จึงไม่มีตัวแทน หรือถ้าจะมองว่าเขาเป็นตัวแทนเฉพาะกิจการให้เราก็ได้ ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่าเขาบอกว่าจะซื้อมาให้เรา แต่ขอค่าบำเหน็จ 2% อย่างนี้ เป็นเรื่องของตัวแทนธรรมดา

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

อีกข้อหนึ่งที่ยากกล่าวไว้เป็นข้อสังเกต คือตัวแทนค้าต่างมักได้รับสิทธิครอบครองทรัพย์สินจากตัวการ ในเมื่อให้จัดการซื้อหรือขายแทนตัวการ ซึ่งผิดกับนายหน้าซึ่งไม่มีสิทธิครอบครองในทรัพย์สินของผู้มอบหมายคือตัวการนั้นเลย ด้วยเหตุนี้เองมาตรา 842 จึงได้กล่าวไว้ว่าให้นำกฎหมายเรื่องฝากทรัพย์สินมาใช้ด้วย คือมาตรา 842 บอกว่า

“เมื่อใดเขามอบหมายทรัพย์สินไว้แก่ตัวแทนค้าต่าง ท่านให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งประมวลกฎหมายนี้ลักษณะฝากทรัพย์สินมาใช้บังคับอนุโลมตามควร

อนึ่ง ในกรณีที่เป็นความจำเป็นอันมิกล่าวล่วงเสียได้ ท่านว่าตัวแทนค้าต่างจะจัดการแก่ทรัพย์สินนั้นตามวิธีการตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา 631 ว่าด้วยรับขนนั้นก็ได้”

บทบัญญัติในมาตรา 842 นี้ ถ้าเราดูไปแล้วจะเห็นว่า เป็นเรื่องที่เทียบเคียงได้กับมาตรา 807 วรรค 2 ซึ่งอยู่ในเรื่องตัวแทนธรรมดา ซึ่งกฎหมายเปิดโอกาสให้นำเรื่องฝากทรัพย์สินมาใช้ได้ด้วย และโดยเฉพาะมาตรา 807 วรรค 2 ก็โยงเอามาตรา 659 มาใช้ ซึ่งก็เกี่ยวกับเรื่องสัญญาฝากทรัพย์สินนั่นเอง พุค่ง่าย ๆ ก็คือว่า ในเรื่องตัวแทนค้าต่างจะเห็นได้ว่ามีกรณีที่เรียกว่าฝากทรัพย์สินไว้ให้ตัวแทนค้าต่างเพื่อทำการค้าขายแทนมากที่สุด อย่างที่ได้ยกตัวอย่างแต่แรกแล้วว่า นาย ก. ฝากรถยนต์ไว้ให้นาย ข. ช่วยขายให้ อย่างนี้ นาย ข. ก็เป็นตัวแทนค้าต่าง ถ้านาย ข. มีอาชีพซื้อขายรถยนต์แทนผู้อื่นเมื่อผู้อื่นเอารถมาฝากไว้ให้ช่วยขายให้ ก็ต้องนำเอาเรื่องสัญญาฝากทรัพย์สินมาบังคับใช้ด้วยโดยอนุโลม โดยถ้าหากผู้รับฝากมีหน้าที่ในเรื่องฝากทรัพย์สินอย่างไร เช่น มีหน้าที่อารักขาในเรื่องฝากทรัพย์สินพูดไว้ ตนเองก็ต้องอารักขา เมื่อไม่อารักขา ปล่อยปละละเลยทิ้งไว้เกิดหายไป ตัวแทนค้าต่างซึ่งอยู่ในฐานะผู้รับฝากทรัพย์สินก็ต้องรับผิดชอบตามสัญญาฝากทรัพย์สิน จะถือว่าเมื่อเป็นตัวแทนค้าต่างแล้ว บทกฎหมายเรื่องตัวแทนค้าต่างไม่ได้กำหนดความรับผิดชอบของตัวแทนค้าต่างไว้ในเรื่องนี้เลย เพราะฉะนั้น ตัวแทนค้าต่างไม่ต้องรับผิดชอบ อย่างนี้ไม่ได้ มาตรา 842 จึงได้พูดไว้ว่า จะต้องเอาเรื่องฝากทรัพย์สินมาใช้ด้วย นอกจากนั้นวรรค 2 ของมาตรา 842 ก็ได้พูดเลยไปอีกว่าให้นำหลักเกณฑ์ในเรื่องรับขนตามมาตรา 631 มาใช้ด้วย ซึ่งหลักเกณฑ์ตามมาตรา 631 เป็นเรื่องในกรณีเช่นว่า ทรัพย์สินเสียหายง่ายหรือเน่าง่าย เช่น มอบให้ขนผลไม้ไปให้บุคคลภายนอก อย่างนี้ ถ้าหากตัวผู้รับคือบุคคลภายนอกไม่ได้ รอไว้ของจะเสีย ผู้ขนส่งในฐานะตัวแทนค้าต่างอาจนำผลไม้ ออกขายทอดตลาดได้ตั้งนี้ เป็นต้น เมื่อพูดถึง

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

เรื่องตัวแทนค้าต่างจะต้องนำเอาเรื่องสัญญาฝากทรัพย์สิน, สัญญารับขนมาใช้ จึงทำให้เห็นข้อที่แตกต่างไปจากเรื่องนายหน้าที่กำลังจะเรียนต่อไป คือ ในเรื่องตัวแทนค้าต่างนี้ มีเรื่องการฝากทรัพย์สินไว้ให้จัดการมากมายจนต้องนำหลักเกณฑ์ในเรื่องฝากทรัพย์สินมาใช้ อย่างไรก็ตาม ถ้านายหน้าแล้วจะไม่มีกรณีที่นายหน้ามีสิทธิรับฝากทรัพย์สินไว้เลย พูดย่าง ๆ คือนายหน้าไม่มีสิทธิครอบครองในทรัพย์สินของผู้มอบหมาย เพราะนายหน้ามีแค่หน้าที่ชี้ช่องให้เขาเข้าทำสัญญากันเท่านั้น ไม่มีหน้าที่จัดการไปมากมายกว่านี้ ซึ่งผิดกับเรื่องตัวแทนค้าต่าง ที่มีหน้าที่มากดังที่กฎหมายได้ระบุไว้ว่า ให้สามารถจัดการในนามของตนเองได้ตามมาตรา 833 ซึ่งมีผลให้ตัวแทนค้าต่างสามารถฟ้องเรียกร้องเอาจากบุคคลภายนอกได้เอง และบุคคลภายนอกก็ฟ้องเรียกร้องเอาจากตัวแทนค้าต่างได้เองเช่นเดียวกัน สำหรับเรื่องที่ว่า ตัวแทนค้าต่างคือบุคคลซึ่งในทางค้าขายของเขาอนุมัติทำการซื้อหรือขายทรัพย์สินหรือรับจัดทำกิจการค้าขายอย่างอื่นตามมาตรา ๗๗๖ มีความหมายเพียงใดนั้น อย่างที่พูดไว้แต่แรกว่า ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะแต่เรื่องขายหรือเรื่องซื้อแต่หมายรวมถึงการเข้าจัดทำกิจการใด ๆ ที่ทำเพื่อการค้า อันบุคคลนั้นทำเป็นปกติธุระหรือเป็นอาชีพนั่นเอง ดังนั้น การที่ตัวแทนค้าต่างทำไป จึงก่อให้เกิดนิติกรรมขึ้นเมื่อกิจการที่ตัวแทนค้าต่างทำไปมิได้แต่นิติกรรม จึงเป็นกรณีที่แตกต่างกับเรื่องของสัญญาตัวแทนธรรมดาที่อาจเป็นตัวแทน เพื่อทำนิติกรรมแทนเขาหรือมิใช่ก็ได้ ที่ว่าตัวแทนธรรมดาไม่จำเป็นต้องทำนิติกรรมกับบุคคลภายนอก เพราะตัวแทนธรรมดานั้น ในมาตรา 797 ก็ไม่ได้ระบุแจ้งชัดว่าจะต้องเป็นการเข้าจัดการซื้อ ขาย หรือเข้าทำกิจการใด ๆ เกี่ยวกับการค้าขาย ฉะนั้น ถ้าหากเป็นเพียงว่าเราใช้คนใช้ให้ไปบอกเพื่อนว่าวันนี้ไม่สบาย จะพักผ่อนอยู่บ้าน วันนี้จะไม่เล่นเทนนิสด้วยอย่างเคย จะเห็นได้ว่าไม่ใช่นิติกรรม เพราะมิได้มีนิติสัมพันธ์ใด ๆ ต่อกันที่จะเรียกร้องอะไรได้ แต่ก็ต้องถือว่าเป็นเรื่องของตัวแทนเพราะได้มอบหมายให้คนอื่นไปติดต่อกับบุคคลภายนอกแทนเรา คือมอบหมายให้คนใช้ไปติดต่อกับเพื่อนแทนเรา จึงเป็นเรื่องของตัวแทนธรรมดา หากใช้เรื่องตัวแทนค้าต่างไม่เพราะไม่ได้ไปทำนิติกรรมใด ๆ กับบุคคลภายนอก คือไม่ได้ไปผูกมัดให้บุคคลภายนอกมา มีสิทธิที่จะเรียกร้องอะไรจากเราได้ หรือเราไม่สามารถที่จะไปฟ้องเรียกร้องเอาจากบุคคลภายนอกได้ ไม่ได้ก่อสิทธิหรือเปลี่ยนแปลงสิทธิหรือรับสิทธิอันเป็นเรื่องของนิติกรรมที่พูดไว้ในมาตรา 112

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ความสามารถของตัวแทนค้าต่าง เรื่องความสามารถของตัวแทนค้าต่างนี้ มาตรา 833 ระบุไว้แล้วว่า ตัวแทนค้าต่างสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ในนามของตนเอง ได้ ซึ่งยังผลให้ตัวแทนค้าต่างสามารถที่จะฟ้องเรียกร้องเอาจากบุคคลภายนอกได้หรือ บุคคลภายนอกฟ้องเรียกร้องเอาจากตัวแทนค้าต่างก็ได้โดยตรง ไม่ต้องไปผ่านตัวการ นี่เป็น ข้อหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าตัวแทนค้าต่างมีความสามารถพิเศษ และด้วยเหตุนี้เอง ตัวแทนที่ ตัวแทนค้าต่างสามารถที่จะทำการในนามของตนเองนี้เองแหละ หรือพวคง่าย ๆ คล้าย ๆ เป็นเสมือนตัวการนี้เอง จึงต้องมีมาตรา 836 เป็นบทรองรับอีกที่ มาตรา 836 บัญญัติว่า

“บุคคลผู้ไร้ความสามารถหาอาจจะทำการเป็นตัวแทนค้าต่างได้ไม่ เว้นแต่จะได้รับการอำนาจโดยชอบให้ทำได้”

อันนี้ก็เป็นที่รองรับให้เชื่อมกับมาตรา 833 ที่บอกว่า ตัวแทนค้าต่างสามารถ ทำกิจการในนามของตนเอง ก็เมื่อตัวแทนค้าต่างสามารถจัดทำกิจการในนามของตนเอง เช่นนี้ ตัวแทนค้าต่างจึงควรจะมีคุณสมบัติอย่างเดียวกับตัวการทั้งหลาย ส่วนการ ที่จะตีความมาตรา 836 ว่า ถ้าตัวแทนค้าต่างเป็นผู้ไร้ความสามารถเสียแล้ว สัญญาที่ตัวแทน ค้าต่างได้กระทำกับบุคคลภายนอกย่อมไม่สมบูรณ์ เว้นแต่ว่าตัวแทนค้าต่างจะได้รับการอำนาจ โดยชอบนั้น ก็เช่น ผู้เยาว์ที่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมให้ทำการค้าขาย โดยเป็นตัวแทนซื้อขายแลกเปลี่ยนรถยนต์ ดังนี้ การที่ผู้เยาว์ทำไปในหน้าที่ที่ได้รับการ โดยชอบแล้วเช่นนี้ ก็ย่อมมีผลผูกพันบุคคลภายนอกเสมือนผู้มีความสามารถบริบูรณ์ เมื่อบท บัญญัติมาตรา 836 นี้เป็นผลสืบเนื่องจากหลักที่ว่า ตัวแทนค้าต่างย่อมจัดทำกิจการต่าง ตัวการในนามของตนเอง กล่าวคือ ตัวแทนค้าต่างทำการด้วยตนเอง จึงต้องมีความ สามารถบริบูรณ์ และเมื่อมีความสามารถบริบูรณ์แล้ว จะยังผลอันใดในทางกฎหมายอีก ก็ ตอบได้ว่ายังผลให้ตัวแทนค้าต่างมีสิทธิและหน้าที่ต่อบุคคลภายนอกตามที่ได้สัญญาต่อกัน นั้น ทั้งนี้ ก็ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 837 นั้นเองที่ว่า

“ในการที่ตัวแทนค้าต่างทำการขายหรือซื้อ หรือจัดทำกิจการค้าขายอย่างอื่นต่าง ตัวการนั้น ท่านว่าตัวแทนค้าต่างย่อมได้ซึ่งสิทธิอันมีต่อกุญญาอีกฝ่ายหนึ่งในกิจการเช่นนั้น และตัวแทนค้าต่างย่อมเป็นผู้ต้องผูกพันต่อกุญญาฝ่ายนั้นด้วย” ซึ่งหมายความว่าเมื่อ ตัวแทนค้าต่างทำการในนามของตนเองตามมาตรา 833 โดยมีความสามารถตามที่กฎหมาย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ระบุไว้ในมาตรา 836 แล้ว ผลในข้อกฎหมายก็คือว่า ถ้าตัวแทนค้าต่างได้ซื้อหรือขายหรือจัดทำกิจการใด ๆ อย่างอื่นต่างตัวการแล้ว ตัวแทนค้าต่างนั้นก็ย่อมที่จะได้ซึ่งสิทธิอันมีต่อบุคคลภายนอก คือหมายความว่าอาจฟ้องเรียกร้องให้บุคคลภายนอกปฏิบัติตามสัญญาที่ได้ทำไว้กับคนได้อย่างที่พูดแต่แรกแล้ว และในเวลาเดียวกัน ตัวแทนค้าต่างย่อมเป็นผู้ต้องผูกพันต่อกู้สัญญาฝ่ายนั้นด้วย ซึ่งหมายความว่า ตัวแทนค้าต่างก็ย่อมที่จะมีหน้าที่ที่จะต้องผูกพันหรือรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกด้วย กล่าวคือ เมื่อตนมีสิทธิ ตนก็ควรจะต้องมีหน้าที่ตอบแทนด้วยควบคู่กันไปเป็นธรรมดา นี่ก็เป็นผลจากเมื่อตัวแทนค้าต่างได้กระทำไปโดยมีอำนาจหรือความสามารถบริบูรณ์ ย่อมก่อให้เกิดตัวแทนค้าต่างได้รับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย พุคง่าย ๆ ก็คือ กฎหมายยอมรับบังคับให้นั่นเอง

อำนาจกระทำการของตัวแทนค้าต่าง ตัวแทนค้าต่างมีอำนาจกระทำการด้วยตนเองตามมาตรา 833 และถ้าตัวแทนค้าต่างได้ทำการในนามของตนเองดังกล่าวน่าข้างต้น ในระหว่างตัวการกับตัวแทนค้าต่าง กฎหมายถือว่ากิจการที่ตัวแทนได้กระทำให้ตกลงไปแล้ว ในนามของตนเอง นั้นย่อมมีผลเสมือนหนึ่งว่าเป็นการกระทำในนามของตัวการโดยตรง หลักนี้อยู่ในมาตรา 844 ที่บัญญัติว่า

“ในระหว่างตัวการกับตัวแทนค้าต่าง ท่านให้ถือว่ากิจการอันตัวแทนได้ทำให้ตกลงไปนั้น ย่อมมีผลเสมือนดังว่าได้ทำให้ตกลงไปในนามของตัวการโดยตรง”

บทนี้เป็นบทที่เทียบได้กับเรื่องตัวแทนธรรมดาในมาตรา 820 ที่ว่า ถ้าตัวแทนทำการใดไปภายในขอบอำนาจที่ตัวการมอบหมาย ตัวการต้องผูกพันต่อบุคคลภายนอก กรณีตามมาตรา 844 นี้ก็เช่นเดียวกัน แม้ตัวแทนค้าต่างจะทำในนามของตนเอง แต่การกระทำในนามของตนเองนั้นก็เป็นการทำต่างตัวการ เพราะฉะนั้น ตัวการก็จะต้องผูกพันต่อบุคคลภายนอกเช่นเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น นาย ก. เป็นตัวแทนค้าต่างขายรถยนต์ให้บุคคลภายนอก ๆ ชำระเงินค่าซื้อรถยนต์ให้นาย ค. เรียบร้อยแล้ว ปรากฏว่านาย ข. ซึ่งเป็นเจ้าของรถยนต์ไม่ยอมส่งมอบรถยนต์ให้ เช่นนี้ไม่ได้ นาย ข. ต้องจัดการโอนให้ ทั้งนี้ก็เพราะนาย ข. ต้องผูกพันต่อบุคคลภายนอกตามมาตรา 844 คือถือว่านาย ข. ตัวการนั้นได้ตกลงขายให้กับบุคคลภายนอกแล้ว ตัวการจึงต้องมีความรับผิดชอบหรือมีหน้าที่ที่จะต้องส่งมอบรถยนต์ให้กับบุคคลภายนอก ในระหว่างคนภายนอกกับตัวแทนค้าต่าง ถ้าตัวแทนค้าต่าง

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ได้ทำการซื้อ หรือขาย หรือจัดทำกิจการใดแทนตัวการแล้ว ตัวแทนค้าต่างก็มีสิทธิที่จะฟ้องร้องให้ปฏิบัติตามสัญญาในนามของตนเองได้ และในทำนองเดียวกันก็ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกตามสัญญาใน หรือผู้คง่ายๆก็คือ ตัวแทนค้าต่างมีสิทธิและความรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้สัญญาในเรื่องนั้น หลักนี้ที่คงที่พูดไว้แล้วในมาตรา 837 ซึ่งก็พอสรุปได้ว่า มาตรา 837 เป็นเรื่องสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวแทนค้าต่างกับบุคคลภายนอก แต่มาตรา 844 เป็นสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวการกับบุคคลภายนอก เนื่องจากหลักตามมาตรา 837 ที่ว่า ตัวแทนค้าต่างมีสิทธิและหน้าที่โดยตรงต่อบุคคลภายนอกนี้เอง ตัวแทนค้าต่างจึงมีอำนาจที่จะรับชำระหนี้และให้ใบรับเงินโดยสมบูรณ์ได้ คือถ้าหากว่าบุคคลภายนอกเขาจะชำระหนี้ เขาก็ไม่จำเป็นต้องเอาเงินไปให้กับตัวการ ให้กับตัวแทนค้าต่างได้เลย และเมื่อเขาชำระเงินกับตนได้ ตนเองก็ชอบที่จะออกใบรับเงินให้กับบุคคลภายนอกได้ จะเห็นได้ว่าตัวแทนค้าต่างมีอำนาจกระทำการมากทีเดียว และในบางกรณีถ้ามีเหตุอันสมควรเข้าใจว่าตัวแทนค้าต่างอาจยอมให้ผู้ซื้อซื้อเชื่อของไปได้ หรือถ้าว่าในเรื่องเอาประกันภัยแล้ว ก็ถือว่าตัวแทนค้าต่างเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่ซื้อหรือขายกันนั้นได้ตามความหมายในมาตรา 863 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ถ้านักศึกษาพลิกไปดูมาตรา 863 ในเรื่องประกันภัย จะเห็นได้ว่าผู้ที่จะเอาประกันภัยได้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสีย ซึ่งตัวแทนค้าต่างนี้ถือว่าเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียเหมือนกัน เพราะฉะนั้น ตัวแทนค้าต่างจึงสามารถที่จะเอาทรัพย์สินที่ตัวการเขามอบหมายไว้กับตนเพื่อให้ขายหรือซื้อนั้นไปทำประกันไว้ได้

คำบ้ำเหน็จ ในเรื่องคำบ้ำเหน็จนี้ อย่างที่เราได้ศึกษากันแล้วว่าตัวแทนค้าต่างเป็นบุคคลที่จัดทำกิจการค้าขายเป็นปกติธุระอันเป็นอาชีพของเขา เพราะฉะนั้น กฎหมายจึงวางข้อสันนิษฐานได้ คือวางเป็นหลักไว้ว่า ตัวแทนค้าต่างย่อมทำการต่างตัวการโดยต้องการคำบ้ำเหน็จ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ไม่ใช่เป็นการทำให้เปล่า อันนี้ผิดกับมาตรา 803 ที่พูดถึงหลักเกณฑ์การให้คำบ้ำเหน็จของตัวแทนธรรมดา เพราะมาตรา 803 ในเรื่องตัวแทนธรรมดานั้นพูดในทางตรงกันข้ามเลยทีเดียว คือหลักของการให้บ้ำเหน็จที่ว่าตัวแทนจะได้รับการบ้ำเหน็จหรือไม่นั้น ในเรื่องตัวแทนธรรมดากับเรื่องตัวแทนค้าต่างนี้ต่างกัน ตัวแทนธรรมดาตามมาตรา 803 ว่าโดยหลักแล้วตัวแทนไม่ได้คำบ้ำเหน็จ เว้นแต่จะได้มีข้อตกลง

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้

ในสัญญาว่ามีบำเหน็จ หรือทางการที่คู่สัญญาประพุดต่อกันเป็นปริยายว่ามีบำเหน็จ หรือเคยเป็นธรรมเนียมมีบำเหน็จ แต่พอถึงมาตรา 834 จะเห็นได้ว่ากลับเอาข้อยกเว้นของเรื่องตัวแทนธรรมดาที่ให้ตกลงกันไว้ให้มีบำเหน็จได้มาเป็นหลัก แล้วก็เอาหลักของเรื่องตัวแทนธรรมดามาเป็นข้อยกเว้น คือกลับระบุว่า ตัวการค้ำต่างนั้นว่าโดยหลักแล้วจะต้องได้บำเหน็จ เว้นแต่ว่าจะมีข้อตกลงเป็นอย่างอื่น ขอให้ดูข้อความในบทมาตรา 834 ซึ่งระบุไว้ว่า

“ถ้ามิได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ท่านว่าตัวแทนค้ำต่างชอบที่จะได้รับบำเหน็จ โดยอัตราตามธรรมเนียม เพื่อกิจการค้ำขายอันตนได้จัดการให้ตกลงไปนั้นทุกรายไป”

เหตุผลที่วางหลักให้ตัวแทนค้ำต่างได้บำเหน็จ ก็เพราะเห็นได้ชัด ๆ แล้วว่าตัวแทนค้ำต่างเขาทำเพื่อการค้ำของเขา เพราะฉะนั้น เขาจะทำให้ก็ต่อเมื่อมีค่าสมนาคุณหรือมีรายได้ หรือมีบำเหน็จนั่นเอง มิฉะนั้น เขาจะดำเนินกิจการเพื่อการค้ำกำไรของเขาได้อย่างไร เพราะมาตรา 833 ก็เป็นหลักใหญ่บอกลักษณะของตัวแทนค้ำต่างให้เห็นตั้งว่านี่อยู่แล้ว ถ้าจะแจกแจงรายละเอียดกันต่อไปอีกก็อาจอธิบายต่อไปได้ว่า แม้ถึงว่าจะได้มีธรรมเนียมประเพณีในกิจการค้ำขายนั้นว่า ถ้ารายได้ผู้ซื้อไม่ชำระเงินแล้วตัวแทนค้ำต่างไม่มีสิทธิที่จะได้บำเหน็จก็ดี ก็ไม่ตัดสิทธิของตัวแทนตามที่ว่านี้ คือไม่ตัดสิทธิของตัวแทนค้ำต่างที่จะได้ค่าบำเหน็จ เพราะเหตุว่าเป็นธรรมเนียมประเพณีที่ขัดกับหลักกฎหมาย เพราะหลักกฎหมายในมาตรา 834 เขาบอกแล้วว่าตัวแทนค้ำต่างจะต้องได้ค่าบำเหน็จ เพราะฉะนั้นถ้ามีธรรมเนียมประเพณีว่า ถ้าหากว่าตัวแทนค้ำต่างขายเชื่อแล้วตัวแทนค้ำต่างจะไม่ได้ค่าบำเหน็จ ธรรมเนียมประเพณีนี้ก็จะต้องถือว่าเป็นธรรมเนียมประเพณีที่ขัดกับกฎหมายมาตรา 834 เพราะเหตุว่ามาตรา 834 ไม่ได้ระบุไว้เลยว่าถ้ามีธรรมเนียมประเพณีที่จะไม่ต้องเสียค่าบำเหน็จในกรณีที่ขายเชื่อแล้ว ก็ให้เป็นไปตามประเพณีนั้น มาตรา 834 ไม่ได้พูดไว้เช่นนั้น เว้นแต่อย่างที่จะกล่าวต่อไปนี้สิ เว้นแต่ว่าห้คู่ คือทั้งตัวการและตัวแทนค้ำต่างตกลงกันไว้ว่าไม่เอาบำเหน็จ คือยอมรับประเพณีอันนั้นก็ดี หรือไม่คำนึงถึงประเพณีก็ได้ กล่าวคือตกลงกันเลย อย่างนี้ยังชัดแจ้งใหญ่ ถ้าเช่นนั้นก็ไม่ต้องมีบำเหน็จ เพราะถือว่ามีข้อตกลงกันแล้ว คราวนี้ ธรรมเนียมประเพณีที่พูดไว้ในมาตรา 834 นี้ เป็นธรรมเนียมประเพณีอะไร เห็นได้ว่าเป็นเรื่องธรรมเนียมของอัตราค่าบำเหน็จเท่านั้นเอง ซึ่งจะใช้ธรรมเนียมนี้ก็เฉพาะไม่ได้กำหนดอัตราค่าบำเหน็จกันไว้ ถ้ากำหนดอัตรากันไว้แล้ว ธรรมเนียมเกี่ยว

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

กับอัตราว่าจะให้กันเท่าไรก็ไม่ต้องเอามาใช้ ส่วนธรรมเนียมอื่นที่ไม่เกี่ยวกับอัตราค่า
บำเหน็จ เช่นธรรมเนียมที่ว่าจะไม่ให้บำเหน็จ ถ้าขายเชื่อก็นำมาใช้ไม่ได้ เพราะขัดกับ
มาตรา 834 ดังกล่าวแล้ว.

เท่าที่กล่าวมาได้พูดถึงเรื่องค่าบำเหน็จที่จะให้แก่กันในกรณีที่มีสัญญาตัวแทนค้าต่าง
ไปบ้างแต่ยังไม่จบ โดยเพิ่งพูดแต่เพียงบำเหน็จธรรมดาของตัวแทนค้าต่างตามมาตรา 834
ซึ่งมีสาระสำคัญแตกต่างไปจากหลักการให้บำเหน็จของสัญญาตัวแทนธรรมดาในมาตรา 803
คราวนี้จึงขออธิบายต่อไป คือนอกจากบทบัญญัติในเรื่องตัวแทนค้าต่างจะได้วางเกณฑ์ของ
การให้บำเหน็จในเรื่องตัวแทนค้าต่างไว้ในมาตรา 834 ดังกล่าวแล้ว บทกฎหมายในหมวด
นี้ คือในหมวด 6 นี้ยังได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องค่าบำเหน็จไว้ในมาตรา 838 และมาตรา
843 อีกด้วย กล่าวคือ เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในมาตรา 838 เขียนไว้ว่า

“ถ้าคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ไซ้ ท่านว่าตัวแทนค้าต่างหาอาจต้องรับผิดชอบ
ต่อตัวการเพื่อชำระหนี้ตัวเองไม่ เว้นแต่จะได้มีข้อกำหนดในสัญญาหรือมีปรีชาแต่ทางการ
ที่ตัวการกับตัวแทนประพฤติดต่อกัน หรือมีธรรมเนียมในท้องถิ่นที่จะต้องรับผิดชอบถึงเพียงนั้น
อนึ่ง ตัวแทนค้าต่างคนใดเข้ารับประกันการปฏิบัติตามสัญญาโดยนัยดังกล่าวมา
ในวรรคก่อนนั้นไซ้ ท่านว่าตัวแทนคนนั้นถือว่าเป็นตัวแทนฐานประกัน ชอบที่จะได้รับ
บำเหน็จพิเศษ”

รวมความว่า ในกรณีตามมาตรา 838 พูดถึงว่า ถ้าหากว่าบุคคลภายนอกไม่ชำระ
หนี้แล้วละก็ ว่าโดยหลักตัวแทนค้าต่างไม่ต้องชำระหนี้แทนบุคคลภายนอกให้กับตัวการ แต่
มีข้อยกเว้นอยู่ 3 ประการคือ ถ้าหากว่า

1. ข้อกำหนดในสัญญาตัวแทนนั้นเองว่า ตัวแทนค้าต่างยอมที่จะชดใช้หนี้ให้กับ
ตัวการแทนบุคคลภายนอก หรือ
2. มีปรีชาแต่ทางการที่ตัวการกับตัวแทนประพฤติดต่อกันว่า ตัวแทนค้าต่างยอม
รับที่จะชำระหนี้แทนบุคคลภายนอกให้กับตัวการ หรือ
3. ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ประพฤติดต่อกันระหว่างตัวแทนตัวการ แต่เป็นเรื่องมีธรรมเนียม
ในท้องถิ่นว่า ตัวแทนค้าต่างจะต้องยอมชำระหนี้แทนบุคคลภายนอกให้กับตัวการ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

กรณีใดกรณีหนึ่งดังกล่าวนี้ เขาเรียกว่าเป็นลักษณะของการเป็นตัวแทนในฐานะ
ประกัน คือหมายความว่า ถ้าเขาซื้อขายเงินซื้อใดข้อหนึ่งใน 3 ข้อนี้แล้วละก็ ตัวแทนค้า
ต่างก็อยู่ในฐานะที่เป็นตัวแทนฐานประกัน ซึ่งตามกฎหมายวรรค 2 ของมาตรา 838 ระบุ
เกี่ยวกับเรื่องคำบ่าเหน็จว่า ตัวแทนฐานประกันนี้มีสิทธิที่จะได้คำบ่าเหน็จเป็นกรณีพิเศษ
ซึ่งหมายความว่ายอมได้คำบ่าเหน็จมากกว่ากรณีปกติธรรมดา และเราจะตีความในทางว่า
พิเศษ คือหมายความว่าผิดไปจากธรรมดา ให้ไปในทางน้อยกว่าเห็นจะไปได้แน่
เพราะภาระมากกว่า ความรับผิดชอบที่ฝ่ายตรงกันข้ามคือตัวการจะต้องรับผิดชอบนั้นก็ควรจะ
ต้องมากตามไปด้วย

อีกมาตราหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องคำบ่าเหน็จก็คือ มาตรา 843 ที่บัญญัติไว้ว่า

“ตัวแทนค้าต่างคนใดได้รับคำสั่งให้ขายหรือซื้อทรัพย์สินอันมีรายการขานราคาของ
สถานแลกเปลี่ยน ท่านว่าตัวแทนคนนั้นจะเป็นผู้ซื้อหรือผู้ขายเองก็ได้ เว้นแต่จะมีข้อห้าม
ไว้ชัดแจ้งโดยสัญญา ในกรณีเช่นนั้นราคาอันจะพึงใช้เงินแก่กันก็พึงกำหนดตามรายการขาน
ราคาทรัพย์สินนั้น ณ สถานแลกเปลี่ยนในเวลาเมื่อตัวแทนค้าต่างให้คำบอกกล่าวว่าจะ
เป็นผู้ซื้อหรือผู้ขาย

เมื่อตัวการรับคำบอกกล่าวเช่นนั้น ถ้าไม่บอกบัตเสียในทันที ท่านให้ถือว่าตัวการ
เป็นอันได้สนองรับการนั้นแล้ว

อนึ่ง แม้ในกรณีเช่นนั้น ตัวแทนค้าต่างจะคิดเอาคำบ่าเหน็จก็ยอมคิดได้”

รวมความว่า โดยหลักทั่วไป ตัวแทนธรรมดาไม่อาจที่จะทำหน้าที่เป็นบุคคล
ภายนอกเสียเองด้วย แต่ว่าพอมาถึงเรื่องตัวแทนค้าต่างแล้ว ถ้าเป็นกรณีเกี่ยวกับเรื่องการ
ซื้อขายทรัพย์สินที่มีรายการขานราคา คือหมายความว่า เป็นทรัพย์สินที่มีราคาแจ้งให้เรา
ทราบอยู่ในตัว เช่น ในการซื้อขายเงินตราต่างประเทศอะไรทำนองนี้ อย่างนี้ราคามันบอก
อยู่ในตัวแล้วว่าเท่าใด เพราะฉะนั้น กรณีที่จะทำให้ตัวการเสียหายหรือว่าตัวแทนโกงจึงเป็น
เรื่องที่เป็นไปได้ยาก เพราะราคาเป็นที่แจ้งชัดอยู่แล้ว กฎหมายในเรื่องตัวแทนค้าต่างจึง
ยอมเป็นกรณีพิเศษให้ตัวแทนค้าต่างสามารถที่จะเป็น บุคคลภายนอกเสียเองว่าตนเองเป็น
ตัวแทนด้วย และในเวลาเดียวกันตนเองก็เป็นบุคคลภายนอกด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ
ซื้อเองขายเองโดยไม่ต้องไปขายให้บุคคลภายนอกอีกทีหนึ่ง หรือไปซื้อจากบุคคลภายนอก

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

อีกที ตัวแทนค้าต่างย่อมทำได้ แต่แม้กระนั้นก็ดี อาจมีข้อสงสัยว่าในกรณีเช่นนี้ ในเมื่อตัวแทนรับชื่อเสียงเองแล้วเช่นนี้ มันก็อาจจะมองไปในแง่ที่ว่า เป็นเสมือนกับว่าไม่มีการตั้งตัวแทน เพราะกลายเป็นมีเพียงบุคคลสองฝ่ายเท่านั้น ไม่มีบุคคลที่สาม เมื่อเป็นเสมือนไม่มีการตั้งตัวแทน ตัวแทนก็น่าจะไม่มีสิทธิได้ค่าบำเหน็จ แต่ว่าตามกฎหมายของเรื่องตัวแทนค้าต่างบอกว่า แม้ตัวแทนจะได้ทำเช่นนี้ ตัวแทนก็มีสิทธิที่จะได้บำเหน็จ

สรุปความว่า มาตรา 834 เป็นคำตอบของคำถามที่ว่า จะให้บำเหน็จกันในเรื่องตัวแทนค้าต่างหรือไม่ และก็เป็นคำตอบที่ว่าให้จะให้กันเท่าไรด้วย สำหรับมาตรา 838 วรรค 2 เป็นคำตอบของคำถามที่ว่า จะให้ค่าบำเหน็จในเรื่องตัวแทนค้าต่างกันแค่ไหนเพียงไร คือมากน้อยเท่าใด ส่วนมาตรา 843 วรรคท้ายเป็นคำตอบของคำถามที่ว่า จะให้ค่าบำเหน็จในเรื่องตัวแทนค้าต่างกันหรือไม่ สรุปรวมความในเรื่องค่าบำเหน็จของตัวแทนค้าต่างได้ดังที่กล่าวมานี้ ต่อไปก็จะได้พูดถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตัวแทนค้าต่าง

หน้าที่และความรับผิดชอบของตัวแทนค้าต่าง สำหรับหน้าที่และความรับผิดชอบของตัวแทนค้าต่างต่อตัวการนั้น ก็คล้ายคลึงกับหน้าที่ของตัวแทนธรรมดาเป็นส่วนใหญ่ เช่นในข้อที่ว่า ตัวแทนจะหาเศษเลยในการที่ได้เป็นตัวแทนให้เขานั้นไม่ได้ คือผลประโยชน์ที่ตนได้รับยกเว้นเพราะการที่ตนได้จัดการแทนให้เขาคือแทนตัวการนั้น ต้องถือเสมือนหนึ่งว่าเป็นผลประโยชน์ของตัวการทั้งหมด เพราะฉะนั้น ถ้าตัวแทนค้าต่างทำการซื้อหรือขายได้เงินมากกว่าที่ตัวการกำหนดไว้แล้ว ส่วนที่เป็นผลกำไรยกเว้นขึ้นเท่าใดก็ต้องถือว่าเป็นของตัวการ ตัวแทนจะเก็บเอาไว้เป็นประโยชน์ส่วนตัวไม่ได้ หลักเกณฑ์อันนี้ก็คือการที่เราอ่านเอามาตรา 810 ในเรื่องตัวแทนธรรมดามาใช้ที่ว่า ตัวแทนในกรณีที่ได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนแล้ว ได้รับผลประโยชน์อย่างใดมาในฐานะที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนนั้น ตัวแทนต้องส่งมอบทรัพย์สินเงินทองทั้งหลายให้กับตัวการทั้งสิ้น เกณฑ์ตามมาตรา 810 ในเรื่องตัวแทนธรรมดาก็นำมาใช้ในเรื่องของตัวแทนค้าต่างได้ ด้วยเหตุดังที่ได้กล่าวเกริ่นไว้แต่แรกแล้วว่า บทบัญญัติว่าในมาตรา 835 บัญญัติว่า บทบัญญัติทั้งหลายแห่งประมวลกฎหมายนี้ถือว่าช่วยตัวแทนนั้น ท่านให้ใช้บังคับถึงตัวแทนค้าต่างด้วยเพียงที่ไม่ขัดกับบทบัญญัติในหมวดนี้ ก็หมายความว่ามาตรา 835 บวกกับมาตรา 810 ผลก็เป็นว่า ถ้าตัวแทนค้าต่างได้ผลกำไรยกเว้นอะไรมา ตัวแทนค้าต่างมีหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะต้องส่งให้กับตัวการ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

จงสั้น ตัวอย่างในเรื่องนี้ก็เช่น ตัวการสั่งให้ขายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ได้ เป็นต้นว่าสั่งให้ขาย 1,000 บาท ปรากฏว่าตัวแทนขายเก่ง โฆษณาเก่ง ซึ่งย่อมหมายความว่าตัวแทนค้าต่างมีสิทธิโฆษณาได้ เพราะเขาทำในนามของตนเอง ก็ควรจะมีย่านามากกว่าตัวแทนธรรมดา เขาโฆษณาดี บุคคลภายนอกก็ซื้อทรัพย์สินนั้นในราคาถึง 1,200 บาท อย่างนี้ ตัวแทนค้าต่างต้องส่งมอบเงินทั้ง 1,200 บาทให้กับตัวการทั้งหมด จะเอาส่วนที่เหลือคือส่วนที่เกิน 200 บาทนั้นมาเป็นประโยชน์ของตนเองไม่ได้ ผิดหลักเกณฑ์ตามมาตรา 810 ประกอบกับ มาตรา 835 อย่างที่กล่าวแล้ว มิฉะนั้น ถือว่าตัวแทนค้าต่างทำผิดหน้าที่ตัวแทน อันนี้ยังมี มาตรา 840 กล่าวไว้โดยเฉพาะอีก เป็นบทที่ย้ำ คือเมื่ออีกเอามาตรา 810 มาพูด โดยอาศัย มาตรา 835 คราวนี้ถ้าเราจะไม่ใช่ตัวบทนั้น เพราะเหตุว่าในเรื่องตัวแทนค้าต่างก็มีบทกฎหมายโดยเฉพาะของตนเองอยู่แล้ว คือมาตรา 840 เราก็ยอมพูดได้ เพราะเรื่องของ กฎหมาย บางทีก็มีบัญญัติซ้อนกันได้เป็นธรรมดา สุดแต่จะเลือกใช้ตามความเหมาะสมของ พฤติการณ์ มาตรา 840 บัญญัติว่า

“ถ้าตัวแทนค้าต่างได้ทำการขายได้ราคาสูงกว่าที่ตัวการกำหนด หรือทำการซื้อได้ ราคาต่ำกว่าที่ตัวการกำหนดไซ้ร้ ท่านว่าตัวแทนหาอาจจะถือเอาเป็นประโยชน์ของตนได้ ไม่ ต้องคิดให้แก่ตัวการ”

บทบัญญัติไว้ชัดเลย เป็นเรื่องที่บทกฎหมายในเรื่องตัวแทนค้าต่างได้พูดไว้ ชัดเจนเลยทีเดียว ตัวอย่างที่กล่าวเมื่อกี้จึงเข้ากับบทบัญญัติของมาตรา 840 พอดี

ถ้าตัวแทนค้าต่างทำการซื้อหรือขายผิดไปจากราคาที่ตัวการได้กำหนดไว้ ถ้าว่า ตามหลักแล้วก็ต้องถือว่าตัวแทนทำการนอกเหนือขอบอำนาจที่ตัวแทนทำไป เช่น เขาบอก ให้ขาย 1,000 บาท กลับไปขายแค่ 800 บาท เขามอบหมายไว้อย่างหนึ่งกลับทำไปอีกอย่าง หนึ่ง การทำผิดจากที่เขามอบหมายก็เป็นเรื่องที่เราเรียกว่า ว่าตามหลักแล้วละก็ตัวการก็ไม่ต้อง ผูกพันต่อบุคคลภายนอก คือไม่ต้องรับผิดชอบ ทั้งนี้ ก็โดยอาศัยมาตรา 823 ในเรื่อง ตัวแทนธรรมดาซึ่งเรานำมาใช้ได้ แต่ในเรื่องตัวแทนค้าต่างนี้มีบทบัญญัติพิเศษ ยกเว้นไว้ ในมาตรา 839 ว่า

“ถ้าตัวแทนค้าต่างได้ทำการขายเป็นราคาต่ำไปกว่าที่ตัวการกำหนด หรือทำการ ซื้อเป็นราคาสูงไปกว่าที่ตัวการกำหนดไซ้ร้ หากว่าตัวแทนรับใช้เศษที่ขาดเกินนั้นแล้ว ท่านว่าการขายหรือการซื้ออันนั้นตัวการก็ต้องรับขายรับซื้อ”

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

จากบทบัญญัตินี้จะเห็นได้ว่า กฎหมายบังคับให้ตัวการต้องผูกพัน คือถือว่า ตัวแทนค้าต่างได้ทำภายในขอบอำนาจถ้าหากว่าตัวแทนค้าต่างได้ยอมใช้เงินส่วนที่เกินนั้นให้ กับตัวการ บทนี้จึงเป็นบทบัญญัติพิเศษ ซึ่งถ้าจะว่าไปก็ยกเว้นไปจากเรื่องของตัวแทนธรรมดา เพราะถ้าเป็นเรื่องตัวแทนธรรมดาแล้ว ถ้าหากว่าเขาวานให้ ไปซื้อของโดยกำหนดว่าจะซื้อ ในราคา 1,000 บาท ถ้าราคาเกินกว่านี้ไม่เอา ปรากฏว่าตัวแทนไปซื้อมาเกิน เช่นได้ซื้อ ในราคา 1,200 บาท ดังนี้ ตัวการบอกข้อความรับผิดชอบได้ทันทีโดยอาศัยมาตรา 823 เพราะ เป็นการกระทำที่นอกเหนือขอบอำนาจ แต่พอในเรื่องของตัวแทนค้าต่างแล้วกฎหมาย ยึดหยุ่นให้ คือยังให้ถือว่าเป็นการกระทำที่อยู่ในขอบอำนาจถ้าหากว่าตัวแทนค้าต่างยอม ชำระเงินส่วนที่เกิน คือ 200 บาทนั้นให้แทนตัวการไป

นอกจากนี้ ก็มีข้อที่พึงสังเกตอีกอย่างหนึ่งคือ ตัวแทนค้าต่างสามารถที่จะเป็น ผู้ซื้อหรือผู้ขายกับตัวการก็ได้ แต่ต้องปรากฏว่าราคาทรัพย์สินที่ซื้อหรือขายนั้นเป็นราคาที่มี กำหนดแน่นอนตามรายการขานราคาของสถานแลกเปลี่ยนนั้น และต้องถือตามราคาใน ขณะเมื่อตัวแทนค้าต่างได้ให้คำบอกกล่าวให้ตัวการ ทราบว่าตนจะเข้าเป็นผู้ซื้อหรือผู้ขายเอง เพราะเหตุว่าราคาทรัพย์สินที่ซื้อหรือขายตามสถานแลกเปลี่ยนเช่นนี้ ย่อมอาจจะเปลี่ยนแปลง ไปได้ทุกๆ วัน ทุกๆ ชั่วโมง และถ้ากฎหมายไม่กำหนดไว้เช่นนี้แล้ว ตัวแทนค้าต่างอาจ ถือโอกาสเอาเปรียบตัวการได้ โดยกำหนดราคาตามที่ตนจะได้ประโยชน์ และถ้าตัวแทนค้า ต่างได้บอกกล่าวเช่นนั้นให้ตัวการทราบแล้ว ตัวการถ้าจะปฏิเสธต้องบอกกล่าวทันที มิฉะนั้น กฎหมายถือว่าตัวการได้ ให้ความยินยอมตกลงด้วย แต่ถ้าในสัญญาระหว่างตัวการกับตัวแทน ค้าต่างมีข้อตกลงกันไว้เป็นแน่นอนว่าไม่ให้ตัวแทนค้าต่างเข้าทำการ ซื้อหรือ ขายทรัพย์สิน นั้นเองแล้ว ตัวแทนค้าต่างก็ย่อมไม่มีสิทธิตั้งกล่าว นี้ก็โดยอาศัยเกณฑ์ตามมาตรา 843 ที่บัญญัติว่า

“ตัวแทนค้าต่างคนใดได้รับคำสั่งให้ขายหรือซื้อทรัพย์สินอันมีรายการขาน ราคา ของสถานแลกเปลี่ยน ท่านว่าตัวแทนคนนั้นจะเป็นผู้ซื้อหรือขายเองก็ได้ เว้นแต่จะมีข้อห้าม ไว้ชัดแจ้งโดยสัญญา ในกรณีเช่นนั้น ราคาอันจะพึงใช้เงินแก่กันก็พึงกำหนดตามรายการขาน ราคาทรัพย์สินนั้น ณ สถานแลกเปลี่ยนในเวลาเมื่อตัวแทนค้าต่างให้คำบอกกล่าวว่าจะตนจะเป็น ผู้ซื้อหรือผู้ขาย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

เมื่อตัวการรับคำบอกกล่าวเช่นนั้น ถ้าไม่บอกขัดในทันที ท่านให้ถือว่าตัวการเป็นอันได้สนองรับการนั้นแล้ว

อนึ่ง แม้ในกรณีเช่นนั้น ตัวแทนคำต่างจะคิดเอาบำเหน็จก็ยอมคิดได้”

บทบัญญัติในมาตรา 843 นี้ ข้อที่เราควรทำความเข้าใจคือคำว่า “ทรัพย์สินอันมีรายการขานราคาของสถานแลกเปลี่ยน” นี้ มันอะไรกัน คุณในต้นร่างฉบับภาษาอังกฤษใช้คำว่า “a property which has an exchange quotation” ถ้าจะแปลกัน ก็ควรจะหมายความว่า เป็นทรัพย์สินอันมีรายการบอก หรือแจ้ง หรือแสดงราคาอยู่ในตัวของทรัพย์สินนั่นเอง เช่นเงินตราต่างๆ เป็นต้นว่าเงินบาท เงินดอลลาร์ หรือเงินปอนด์ หรือเงินเยน เงินกิบ เงินเฟียส เงินรูปี ฯลฯ เงินแต่ละชนิดนั้น ก็มีรายการแจ้งราคาของตัวมันเองอยู่แล้วว่าก็เหรียญ ก็ปอนด์ ก็เฟียส ก็เยน มีราคาแจ้งบอกอยู่แล้ว ซึ่งอาจเทียบค่ากับเงินต่างประเทศหรือต่างประเทศได้ ที่พยายามแปลออกมาก็เพราะว่ากฎหมายใช้คำว่า “ขานราคา” เราฟังดูคำนี้ไม่เข้าใจได้ง่ายๆ ถ้าหากไม่แปลคำว่า “ขาน” ว่าหมายความว่าอย่างไร รายการขานราคาฟังดูไม่รู้เรื่องเลย คำว่าขาน ปกติก็ใช้สำหรับเรียก แล้วอีกคนหนึ่งที่ถูกเรียกก็จะขานรับ ฉะนั้น ถ้าเราจะแปลว่าขาน หมายความว่าถึงแสดง หรือตอบให้รู้ก็ควรจะพอฟังได้ เพราะฉะนั้น ถ้าหากว่าเราจะแปลข้อความนี้ทั้งหมดว่า หมายความว่าถึงทรัพย์สินที่มีรายการบอกราคา หรือแจ้งราคา หรือแสดงราคาให้ทราบอัตราแลกเปลี่ยนได้ ก็จะทำให้เข้าใจดีขึ้น นั่นก็คือว่า โดยทั่วไปเท่าที่คิดได้ในเวลานี้ก็คือ พวกเงินตราทั้งหลายดังกล่าวแล้วนั่นเอง ฉะนั้น โดยอาศัยบทกฎหมายดังกล่าวที่ตีความไว้แล้ว เช่นนั้น ถ้าหากว่าตัวการเขาใช้ให้ตัวแทนคำต่างไปขาย ตัวอย่างเช่น นายคำให้นายแดง ซึ่งเป็นตัวแทนคำต่างทำการขายเงินให้ 2,000 ดอลลาร์ และในวันที่ขายเงินดอลลาร์นี้ อัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์ตามสถานที่แลกเปลี่ยนเป็นราคา 1 ดอลลาร์ต่อ 20 บาท 80 สตางค์ ถ้าไม่มีข้อห้ามไว้ว่าไม่ให้ นายแดงเข้ารับซื้อเงินนี้ไว้เองแล้ว นายแดงก็มีสิทธิที่จะบอกกล่าวขอซื้อเงินจำนวนนี้ต่อ นายคำได้ แต่ถ้านายคำจะไม่ตกลงขาย นายคำก็ต้องบอกขัดเสียในทันทีขณะที่ตนรับทราบคำบอกกล่าวนั้น ไม่เช่นนั้นแล้วก็ต้องถือว่านายคำตกลงขายให้แก่ นายแดง พูดย่างๆ ก็คือ หลักเกณฑ์อันนี้เป็นหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติตายตัวไว้เลยว่าการนิ่งเฉยของตัวการในกรณีนี้ถือว่าเป็นการยอมรับ นี่เป็นตัวอย่างอย่างก็เลย และสมมุติ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ว่าในขณะที่นายแดงบอกกล่าวแสดงความจำนงจะเป็นผู้ซื้อเงินดอลลาร์นี้เองนั้น ราคาแลกเปลี่ยนกลับเป็น 1 ดอลลาร์ ต่อ 21 บาท คือไม่เป็น 20 บาท 80 สตางค์แล้วเช่นนี้ ราคาอันจะพึงให้แก่กันนั้นก็ต้องถือตามอัตรานี้ คืออัตราดอลลาร์ละ 21 บาท ตัวแทนค้าต่างจะเลือกถือเอาราคาดอลลาร์ละ 20 บาท 80 สตางค์ในตอนที่ใช้ให้ไปขายนั้นไม่ได้ ตัวแทนค้าต่างต้องซื้อในราคาดอลลาร์ละ 21 บาท เพราะเหตุว่า ด้วยเหตุผลที่ว่าทรัพย์สินที่มีรายการขายราคาของสถานที่แลกเปลี่ยนนี้เปลี่ยนแปลงได้ทุก ๆ ชั่วโมงเลยทีเดียว และถ้าได้มีการตกลงกันไว้ตั้งแต่แรกว่าจะให้ค่าขาย คือหมายความว่าจะให้ค่าบำเหน็จแก่ตัวแทนค้าต่าง เช่น ตัวการบอกว่าจะให้ค่าบำเหน็จร้อยละ 2 เช่นนี้ แม้ถึงว่านายแดงจะกลับเป็นผู้ซื้อเสียเองในภายหลังนั้นก็ตาม ซึ่งมองดูแล้วราวกับว่าไม่ได้มีการตั้งตัวแทนเลย เพราะมองดูเสมือนกับการซื้อขายกันระหว่างนายค้ำกับนายแดงเท่านั้น ไม่มีการตั้งตัวแทนเลย เพราะหลักการในเรื่องของสัญญาตัวแทนนั้นตั้งได้กล่าวแต่เบื้องต้นว่า โดยทั่วไปจะต้องมีคู่สัญญาอยู่ 3 ฝ่าย เมื่อมีเพียงแค่ 2 ฝ่ายเท่านั้น เราก็น่าจะพูดได้ว่าไม่มีตัวแทน แต่ตอนนั้นกฎหมายในเรื่องตัวแทนก็ได้บัญญัติไว้เป็นพิเศษว่า แม้กระนั้นก็ดี ตัวแทนค้าต่างก็มีสิทธิที่จะได้ค่าบำเหน็จตามที่ ได้ตกลงกันไว้

ข้อที่น่าสังเกตในกรณีนี้จึงสรุปได้ว่า เป็นเรื่องแตกต่างกับกรณีตัวแทนธรรมดาตรงที่ ในเรื่องของตัวแทนธรรมดานั้น เรื่องเช่นนี้ได้มีบัญญัติไว้ในมาตรา 805 ซึ่งก็ได้อธิบายไว้แล้วในหัวข้อ หน้าที่ที่ตัวแทนจะต้องเปิดเผยความจริงต่อตัวการในเมื่อตนทำการเกี่ยวข้องกับตัวการ ซึ่งก็รวมความว่ามาตรา 805 ในเรื่องตัวแทนธรรมดานั้นวางหลักทั่วไปไว้ว่า ตัวแทนจะเป็นบุคคลภายนอกเสียเองไม่ได้ แต่พอถึงมาตรา 843 ซึ่งเป็นเรื่องของตัวแทนค้าต่าง เกณฑ์กลับเป็นในทางตรงกันข้ามดังที่กล่าวแล้ว

ข้อพึงพิจารณาต่อไปก็คือตัวแทนค้าต่างไม่ต้องรับผิดชอบต่อตัวการตามสัญญาที่ทำแทน กล่าวคือ เมื่อตัวแทนค้าต่างได้จัดทำกิจการต่างตัวการกับบุคคลภายนอกแล้ว และถ้าบุคคลภายนอกนั้นไม่ปฏิบัติตามสัญญา คือไม่ชำระหนี้ตามสัญญานั้นแล้ว ตัวแทนค้าต่างก็ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบตามสัญญานั้นต่อตัวการเพื่อชำระหนี้นั้น เว้นแต่ในระหว่างตัวการกับตัวแทนค้าต่างจะได้มีข้อตกลงกันไว้ในสัญญาว่าให้ตัวแทนค้าต่างต้องรับผิดชอบด้วย หรือว่าในทางการปฏิบัติระหว่างตัวการและตัวแทนค้าต่างซึ่งเคยปฏิบัติต่อกันมีข้อความโดยปริยาย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ว่าให้ตัวแทนค้าต่างต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว หรือว่ามีธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นของ
ค้าปลี่ยนั้น ๆ ว่า ตัวแทนค้าต่างต้องรับผิดชอบเพื่อการชำระหนี้เป็นส่วนตัวด้วย อย่างนี้ ตัว
แทนค้าต่างจึงจะต้องรับผิดชอบ ซึ่งในกรณีที่ตัวแทนค้าต่างจะต้องรับผิดชอบในกรณีเช่นนั้น
นั้น ต้องถือว่าเป็นข้อยกเว้น เพราะว่าหลักทั่วไปนั้นตัวแทนค้าต่างไม่ต้องรับผิดชอบต่อ
ตามสัญญาที่ทำแทน และถ้าในกรณีที่ตัวแทนค้าต่างเข้ายอมรับประกันการปฏิบัติตาม
สัญญาดังกล่าวมาแล้ว ตัวแทนค้าต่างก็ได้ชื่อว่าเป็นตัวแทนฐานประกัน มีสิทธิที่จะได้
บำเหน็จเป็นพิเศษอีกด้วย อันนี้ก็ถือว่า พุคในรายละเอียดของมาตรา 838 คือในเรื่อง
ตัวแทนฐานประกันนั่นเองที่ว่า

“ถ้าคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ไซ้ ท่านว่าตัวแทนค้าต่างหาต้องรับผิดชอบต่อ
ตัวการเพื่อชำระหนี้ตนเองไม่ เว้นแต่จะได้มีข้อกำหนดในสัญญาหรือมีปริยายแต่ทางการที่
ตัวการกับตัวแทนประพฤติดต่อกัน หรือมีธรรมเนียมในท้องถิ่นว่าจะต้องรับผิดชอบเพียงนั้น

อนึ่ง ตัวแทนค้าต่างคนใดเข้ารับประกันการปฏิบัติตามสัญญาโดยนัยดังกล่าวมา
ในวรรคก่อนนั้นไซ้ ท่านว่าตัวแทนคนนั้นชื่อว่าเป็นตัวแทนฐานประกัน ชอบที่จะได้รับ
บำเหน็จเป็นพิเศษ”

ข้อที่ควรพิจารณาก็คือว่า การเข้ารับประกันการปฏิบัติตามสัญญาตามความใน
มาตรานี้ต้องเข้าใจไว้ด้วยว่า ตัวแทนค้าต่างเข้ารับประกันแต่เพียงว่าอีกฝ่ายหนึ่ง คือหมาย
ความว่าบุคคลภายนอกจะทำการชำระหนี้ตามที่ได้ตกลงไว้ ถ้าคู่สัญญาฝ่ายนั้นคือบุคคลภาย
นอกนั้นไม่สามารถชำระหนี้ หรือไม่สามารชำระเงิน เป็นต้นว่าเนื่องจากหนี้สินล้นพ้นตัว
ไม่สามารถจะปฏิบัติตามสัญญาที่ได้ตกลงนั้นไว้แล้ว ตัวแทนค้าต่างยอมรับผิดชอบต่อตัวการเพื่อ
ชำระหนี้ตนเอง อนึ่ง สำหรับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งคือบุคคลภายนอกนั้น จำต้องชำระหนี้ให้ต้อง
ตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ด้วยจึงจะถือได้ว่าปฏิบัติตามสัญญา นี่ก็เป็นเรื่อง
ที่พูดไว้ในมาตรา 215 นั่นเอง ตัวอย่างในเรื่องนี้ก็เช่น ตัวแทนค้าต่างได้ขายเครื่องเรือน 1
ชุดให้แก่ นายแดงไป และตัวแทนค้าต่างได้ยอมเข้ารับประกันการชำระหนี้ด้วย ก็ยอมเข้า
รับประกันกับตัวการว่า ถ้าหากบุคคลภายนอกคือนายแดงนั้นไม่สามารถชำระค่าเครื่องเรือน
ได้ ตนเองก็จะยอมชำระแทน อย่างนี้ ถ้านายแดงซึ่งเป็นผู้ซื้อหรือเป็นบุคคลภายนอกนั้น
ไม่ใช้ราคาค่าเครื่องเรือนให้ ตัวแทนค้าต่างก็ต้องรับผิดชอบใช้ราคาให้แก่ตัวการแทนนายแดง
เพราะเหตุว่าตัวแทนค้าต่างยอมรับที่จะเป็นตัวแทนฐานประกันโดยอาศัยมาตรา 838 จากตัว

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

อย่างที่กล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าตัวแทนรับประกันแต่การปฏิบัติอันเกี่ยวกับการชำระหนี้เท่านั้น กล่าวคือ รับรองว่าผู้ซื้อสามารถที่จะใช้ราคาได้ แต่ไม่กินความไกลไปจนถึงว่าเป็นการรับรองถึงการกระทำของบุคคลภายนอกที่จะทำการครบถ้วนถูกต้องตามสัญญาที่เข้าทำนั้น คือหมายความว่าไม่รับรองในรายละเอียดที่เคลือบแฝงหรือแอบแฝงอยู่ในนั้น เพราะถ้าคนภายนอกกับตัวการมีเรื่องโต้เถียงอย่างไรในเรื่องของสัญญานั้น ก็ชอบที่จะไปว่ากล่าวกันเอง ตัวการจะมาฟ้องร้องตัวแทนให้รับผิดชอบในฐานะเป็นตัวแทนเข้ารับประกันไม่ได้ ก็จะต้องไปว่ากล่าวกันเอง เรื่องที่ตัวการมีสิทธิที่จะว่ากล่าวเอากับบุคคลภายนอกเองนั้น กฎหมายในเรื่องตัวแทนค้าต่างก็พูดไว้แล้วในมาตรา 844 ที่บอกว่า ในระหว่างตัวการกับตัวแทนค้าต่าง ท่านให้ถือว่ากิจการอันตัวแทนได้ทำให้ตกลงไปนั้น ย่อมมีผลเสมือนตั้งว่าได้ทำให้ตกลงไปในนามของตัวการโดยตรง บทบัญญัติของมาตรา 844 นี้ก็เท่ากับว่า ถ้าตัวแทนค้าต่างทำการใดไปก็ต้องถือว่าตัวการทำ เพราะฉะนั้น เมื่อตัวแทนค้าต่างไปติดต่อกับบุคคลภายนอก ก็ต้องถือว่าตัวการไปติดต่อกับบุคคลภายนอก เพราะฉะนั้น เมื่อถือว่าตัวการกระทำกับบุคคลภายนอก และปรากฏว่ามีข้อที่โต้เถียงกัน บุคคลภายนอกก็ชอบที่จะฟ้องเอากับตัวการได้ และตัวการก็ชอบที่จะฟ้องเอากับบุคคลภายนอกได้ มิใช่ว่าจะต้องคิดไปแต่เพียงว่าให้บุคคลภายนอกฟ้องเอากับตัวแทนค้าต่างเท่านั้น และก็ตนเองคือตัวการชอบที่จะฟ้องเอากับตัวแทนค้าต่างเท่านั้น ผ่านไปฟ้องให้เป็นเรื่องระหว่างบุคคลภายนอกกับตัวการเลยไม่ได้ เข้าใจอย่างนี้ไม่ถูก เพราะมาตรา 844 เขาเปิดโอกาสให้ฟ้องร้องกันระหว่างตัวการกับบุคคลภายนอกได้

สำหรับตัวอย่างที่พูดข้างไว้ว่า การที่ตัวแทนค้าต่างฐานประกันที่เขายอมรับที่จะชำระหนี้แทนบุคคลภายนอกนั้นมีความหมายเพียงใด ซึ่งก็ได้พูดไว้แล้วว่ามีความหมายเพียงแค่ว่า ถ้าบุคคลภายนอกไม่ชำระหนี้ ตนเองก็ยอมชำระให้ แต่เป็นเรื่องที่เรียกว่าตนเองพ้นความรับผิดในกรณีที่บุคคลภายนอกเขาได้ปฏิบัติชำระหนี้ในข้อสำคัญ หรือในเรื่องใหญ่ ๆ ก็เป็นการเพียงพอแล้ว ไม่ใช่หมายความว่าบุคคลภายนอกชำระหนี้ในข้อใหญ่ ๆ แต่พอในข้อปลีกย่อยไม่ชำระให้ครบถ้วน ตัวแทนฐานประกันจะต้องรับผิดชอบ ตัวอย่างในเรื่องนี้ก็เช่น ตัวแทนค้าต่างเข้าทำสัญญาซื้อขายยนต์ 1 คันจากคนภายนอก ซึ่งเป็นคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง และตัวแทนเข้ารับประกันการปฏิบัติตามสัญญานั้นต่อตัวการอย่างนี้ถ้าคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้ส่งมอบรถยนต์ตามสัญญาให้กับตัวการถูกต้องแล้ว ก็ถือว่าได้มีการปฏิบัติตาม

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

สัญญาครบถ้วนแล้ว ตัวแทนย่อมพ้นจากความรับผิดชอบ แม้ถึงความจะปรากฏในภายหลังว่า รถยนต์นั้นมีเครื่องชำรุดบางส่วนซึ่งคนภายนอกปกติทั่วไปไม่บอก ยกตัวอย่างเช่น เครื่องยนต์กลไกในนั้นชำรุด วาวร่วไปตัวหนึ่ง หรือเสื่อสูบร้าว หรือเพลาคาะอะไรทำนองนี้ ซึ่งคนภายนอกปกติทั่วไปไม่บอกความจริงให้ทราบ เช่นนี้ ตัวแทนก็ไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะเป็นเรื่องตัวการกับบุคคลภายนอกจะไปกล่าวฟ้องร้องกันเอง (คือฟ้องเรียกค่าเสียหายกันตามที่มาตรา 215 เบ็ดโอกาสไว้ให้ คั้งที่กล่าวเกริ่นไว้แต่ต้น) ไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับการรับประกันการปฏิบัติการตามสัญญา คือเรื่องที่เกิดขึ้นนั้นไม่ถือว่าเป็นการไม่ชำระหนี้ เพราะจะเห็นได้ว่าเขาชำระแก่กันแล้ว คือส่งมอบรถยนต์ให้กันแล้ว ดังนั้น ตัวแทนฐานประกันจึงพ้นความรับผิดไป

อีกประการหนึ่ง ตัวแทนฐานประกันนี้ ขอนักศึกษาอย่าเอาไปปนกับเรื่องผู้ซื้อของเชื่อไปขายเอากำไรว่าผู้ซื้อเชื่อนั้นเป็นตัวแทนค้าต่างหรือตัวแทนฐานประกันไปเป็นต้นว่า นายคังส่งของให้นายแดง โดยให้นายแดงเป็นผู้ขายให้ แล้วก็มีข้อสัญญากันว่าให้นายแดงมีอำนาจขายตามราคาหรือข้อตกลงสุดแล้วแต่นายแดงจะเห็นสมควร คือนายแดงจะขายเอากำไรเท่าใดก็ได้ และข้อสัญญาต่อไปก็มีบอกว่า นายแดงต้องชำระราคาให้กับนายคังตามที่ได้ตกลงกันไว้ สมมุติว่าตกลงราคากันไว้ 10,000 บาท และบอกว่าให้ชำระภายในกำหนด 1 เดือนหลังจากที่นายแดงขายทรัพย์สินนั้นได้หมดแล้ว อย่างนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างนายแดงกับนายคังก็เป็นเรื่องระหว่างผู้ขายส่งกับผู้ซื้อซึ่งเป็นพ่อค้าย่อย ไม่ใช่ตัวการกับตัวแทนฐานประกันอย่างใด เพราะถ้านักศึกษาพิจารณาตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่า เป็นเรื่องที่นายแดงเป็นผู้ซื้อของเชื่อต่างหาก คือซื้อเชื่อมาขายเอากำไรเท่านั้นเอง ไม่ใช่ นายแดงกลายเป็นตัวแทนค้าต่างไป และเมื่อไม่ใช่ตัวแทนค้าต่าง นายแดงจึงไม่อาจเป็นตัวแทนฐานประกันได้

หลักเกณฑ์หน้าที่ของตัวแทนค้าต่างที่กฎหมายระบุไว้ต่อไปก็คือตัวแทนค้าต่างมีหน้าที่ต้องแถลงบัญชี หรือแถลงรายงาน กล่าวคือ ตัวแทนค้าต่างยังมีหน้าที่ผิดแปลกไปจากตัวแทนธรรมดาอยู่อย่างหนึ่งคือ ตัวแทนค้าต่างต้องรายงานให้กับตัวการทราบว่าได้ทำงานไปอย่างไรบ้าง แม้ตัวการจะไม่ได้แสดงความประสงค์ขอทราบถึงกิจการที่มอบหมายไปให้ทำต่างคนนั้นก็ตาม หลักนี้เป็นเรื่องที่บัญญัติไว้ในมาตรา 841 ที่ว่า

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

“ตัวแทนค้าต่างทำการไปอย่างไรบ้าง ท่านให้แสดงรายงานแก่ตัวการ และเมื่อได้ทำการค้าต่างเสร็จลงแล้ว ก็ให้แจ้งแก่ตัวการทราบมิให้ชักช้า”

ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าแตกต่างกับความในมาตรา 809 ของเรื่องตัวแทนธรรมดาที่กำหนดให้ตัวแทนธรรมดาต้องแจ้งให้ตัวการทราบความเป็นไปของการที่ได้มอบหมายให้ตัวการทราบเฉพาะแต่เมื่อตัวการประสงค์จะทราบ และจะต้องเป็นการประสงค์จะทราบในเวลาที่เหมาะสมแก่เหตุด้วย ขอให้พิจารณาข้อความในมาตรา 809 ต่อไปนี้ก็จะเห็นความแตกต่างได้ชัด คือมาตรา 809 บัญญัติว่า

“เมื่อตัวการมีประสงค์จะทราบความเป็นไปของการที่ได้มอบหมายแก่ตัวแทนนั้นในเวลาใด ๆ ซึ่งสมควรแก่เหตุ ตัวแทนก็ต้องแจ้งให้ตัวการทราบ อนึ่ง เมื่อการเป็นตัวแทนนั้นสิ้นสุดลงแล้ว ตัวแทนต้องแถลงบัญชีด้วย”

ต่อไปจะกล่าวถึงหน้าที่ของตัวแทนค้าต่างเกี่ยวกับกรณีที่จะต้องดูแลทรัพย์สินของตัวการที่เขาฝากให้จัดการให้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง กรณีตัวแทนค้าต่างตกอยู่ในฐานะเช่นเดียวกับผู้รับฝากทรัพย์สิน เรื่องนี้ อันที่จริงก็ได้พูดไว้บ้างแล้วแต่แรกๆ แต่คราวนี้ขออธิบายย่ออีกทีหนึ่ง คือถ้าตัวแทนค้าต่างได้รับมอบหมายทรัพย์สินอย่างใดไว้ ตัวแทนค้าต่างก็มีหน้าที่และความรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้รับฝากทรัพย์สิน ส่วนความระมัดระวังและฝีมือในการอารักขาทรัพย์สินว่ามีเพียงใดนั้นก็ต้องดูว่าเป็นกรณีทำการเป็นตัวแทนค้าต่างโดยมีบำเหน็จหรือไม่ ถ้ามีบำเหน็จก็ต้องใช้ความระมัดระวัง และใช้ฝีมือเพื่อสงวนทรัพย์สินนั้นเหมือนเช่นวิญญูชนจะพึงประพฤติโดยพฤติการณ์ดังนั้น ทั้งนี้ ย่อมรวมทั้งการใช้ฝีมืออันพิเศษเฉพาะการในที่ซึ่งพึงใช้ฝีมือเช่นนั้นด้วย (ขอให้ดูมาตรา 659) แต่ถ้าเป็นกรณีที่ไม่อาจก้าวล่วงเสียได้เพราะเหตุที่จะเก็บรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ย่อมจะเกิดความเสียหายแก่เจ้าทรัพย์สิน หรือไม่สมกับคำรักษาแล้ว ตัวแทนค้าต่างก็มีสิทธิที่จะปฏิบัติไปตามบทบัญญัติของมาตรา 631 ได้ เป็นต้นว่า ถ้าเป็นของสกปรก เสียเน่าง่าย ถ้าปล่อยทิ้งไว้ ของนั้นอาจจะเน่าเสียหายไป อย่างนี้ตัวแทนค้าต่างก็มีอำนาจ หรือมีสิทธิที่จะนำเอาออกขายทอดตลาดได้ ในเมื่อค่าฝากเก็บรักษาไม่คุ้มกับราคาของซึ่งเป็นไปได้ เพราะค่าฝากโดยปกติเขาคิดมากน้อยตามเวลาฝากยาวสั้นนั้น ๆ ด้วย ดังนั้นเมื่อตัวแทนค้าต่างเห็นว่าถ้าฝากไว้นานจะเสียค่าฝากมาก ไม่คุ้มกับราคาทรัพย์สิน ก็ชอบ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ที่จะจัดการด้วยวิธีที่กฎหมายมอบอำนาจไว้คงกล่าวได้ ที่ตัวแทนค้าต่างทำดังนี้ได้ก็เพราะ
ได้มีบัญญัติไว้ในมาตรา 842 ที่ว่า

“เมื่อใดเขามอบหมายทรัพย์สินไว้แก่ตัวแทนค้าต่าง ท่านให้นำบทบัญญัติทั้งหลาย
แห่งประมวลกฎหมายนี้ลักษณะฝากทรัพย์สินมาใช้บังคับอนุโลมตามควร

อนึ่ง ในกรณีที่เป็นความจำเป็นอันมิกล่าวล่วงเสียได้ ท่านว่าตัวแทนค้าต่างจะจัด
การแก่ทรัพย์สินนั้นตามวิธีการกึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 631 ว่าด้วยรับขนนั้นก็ได้”

รวมความว่า บทบัญญัติในเรื่องตัวแทนค้าต่างเกี่ยวกับเรื่องการดูแลทรัพย์สินที่
ตัวการเขามอบหมายไว้ให้กับตัวแทนค้าต่างนั้น กฎหมายในเรื่องตัวแทนค้าต่างให้นำบท
บัญญัติในเรื่องฝากทรัพย์สินและรับขนมาใช้ หัวข้อสุดท้ายที่เราจะพูดกันก็คือ

ความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาตัวแทนค้าต่าง เราได้พูดถึงวิเคราะห์ศัพท์ หรือ
ความหมายของสัญญาตัวแทนค้าต่างมาแล้ว ตลอดจนพูดอธิบายถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของ
ตัวแทนค้าต่างแล้ว ก็เป็นอันจะต้องลงเอยเกี่ยวกับเรื่องนี้เสียที คือลงเอยด้วยเรื่องความ
ระงับสิ้นไปของสัญญาตัวแทนค้าต่าง สำหรับความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาตัวแทนค้าต่างนี้
ปรากฏว่าหมวด 6 ในเรื่องตัวแทนค้าต่างไม่ได้พูดไว้ แต่ก็อีกนั่นแหละ เรื่องนี้ไม่ใช่ปัญหา
เพราะเมื่อมาตรา 835 เปิดโอกาสให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องตัวแทนธรรมดามาใช้ เราจึง
อาจที่จะนำหลักเกณฑ์ตามมาตรา 826 ที่พูดไว้ในกรณีตัวแทนธรรมดา กล่าวคือในเรื่อง
ความสิ้นสุดของสัญญาตัวแทนธรรมดามาใช้ได้ เพราะฉะนั้น ถ้าหากว่าเราได้นำมาตรา 826
มาใช้แล้ว จึงอาจพูดได้ว่า ถ้าคู่สัญญาได้มีการถอนอำนาจตัวแทนแก่กัน หรือในกรณีที่คู่
สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือล้มละลาย ว่าโดยหลักแล้ว
สัญญาตัวแทนค้าต่างก็ต้องเป็นอันระงับสิ้นไป แต่มีข้อที่สัญญาตัวแทนค้าต่างมีลักษณะ
แตกต่างไปจากกรณีตัวแทนธรรมดาอยู่บ้างคือ ถ้าปรากฏว่าตัวแทนค้าต่างตกเป็นล้ม
ละลายแล้วละก็ เกณฑ์ที่จะนำข้อยกเว้นในมาตรา 826 วรรค 8 ตอนท้ายที่บอกว่า “...เว้นแต่
จะปรากฏว่าขัดกับข้อสัญญาหรือสภาพแห่งกิจการนั้น” มาใช้ ก็จะไม่ก่อผลอันใดสำหรับเรื่อง
ตัวแทนค้าต่าง เพราะเหตุว่ากฎหมายเรื่องตัวแทนค้าต่างนั้นเราก็พูดไว้แล้วว่าตัวแทนค้าต่าง
นี้จะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่แทนเขาในกรณีค้าขาย ก็เกี่ยวกับเรื่องค้าขาย เพราะฉะนั้น จึงเป็น
เรื่องที่จะต้องทำนิติกรรมเท่านั้น อย่างที่ได้กล่าวท้าวๆ ไป ไว้แต่แรกเริ่มแล้ว แต่ว่าโดยนัย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ของกฎหมายเกี่ยวกับการล้มละลาย บุคคลล้มละลายมีอาจจัดการทรัพย์สินโดยเข้าทำนิติกรรม สัญญาใดๆ ได้เลย เพราะว่าเมื่อตกเป็นผู้ล้มละลายแล้ว ผู้ที่จะเข้ามาจัดการทรัพย์สินของ บุคคลล้มละลายก็คือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หากใช้บุคคลล้มละลายนั้นเองไม่ เมื่อเป็น เช่นนี้ ถ้าหากว่าตัวแทนค้าต่างล้มละลายแล้วละก็ สัญญาตัวแทนค้าต่างจะต้องระงับสิ้นไป เสมอ ไม่มีข้อยกเว้นเลย ซึ่งผิดกับเรื่องตัวแทนธรรมดาอาจมีข้อยกเว้นได้ เพราะว่าเรื่อง ของตัวแทนธรรมดานั้น อาจมีการมอบหมายให้ไปทำการ อย่างอื่นที่ไม่ใช่ทำ นิติกรรมหรือ การค้าอย่างใดก็ได้ บุคคลล้มละลายจึงอาจเป็นตัวแทนธรรมดาได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น มาตรา 826 วรรคท้ายจึงมีข้อยกเว้นไว้ว่า เว้นแต่จะปรากฏว่าขัดกับข้อสัญญา.... คือถ้าหากว่าตัวการเขา เกิดสัญญาว่าให้บุคคลล้มละลายทำการแทนเขาต่อไปอย่างนี้ บุคคลล้มละลายก็ทำได้ ถ้าหาก ว่าเป็นเรื่องของการตั้งให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนธรรมดา เพราะเหตุว่า มาตรา 826 วรรค 2 ตอนท้ายพูดไว้เช่นนั้น แต่ถ้าเป็นเรื่องตัวแทนค้าต่างแล้วละก็ ตกลงอย่างนั้นไม่ได้เสียแล้ว อย่างที่ให้เหตุผลไว้แล้วนั้น เรื่องของตัวแทนค้าต่างก็เห็นจะมีเพียงเท่านี้ ต่อไปเราก็จะได้ พูดถึงเรื่องนายหน้ากันบ้าง.